

Horváth Lajos

48-AS HONVÉDEK A GÖDÖLLŐI JÁRÁSBAN, A KULTUSZ ÉLESZTŐI

A datok tömege bizonyítja, hogy 48 kultusza az első forradalmi napokban, az első órákban, az első percekben elkezdődött. A résztvevők a kezdet kezdetétől tudatában voltak annak, hogy történelmi idők szemtanúi, cselekvő részesei.

A tavaszi hadjárat csatái, melyeket a mi vidékünkön vívott meg a honvédség, még fokozottabban, látványosan égette bele a nép lelkébe a nagy idők nagy tanulságait. A Hortnál, Hatvannál, Tápióbicskénél, Isaszegnél 1849. április első napjaiban lezajlott ütközetek súlyos sebesültjeit magával hozta a Gödöllői dombság falvaiba a honvédség, akik közül sokan itt haltak meg és itt nyugszanak máiglan temetőinkben. Ezek a hősi halottak más vidékek szülöttei, de sírjaikat a mi szülőföldünk népe őrizte és gondozta 150 éven keresztül.

A kultusz erejére és a történelmi összefüggésekre nézve csak egyetlen példát említek, Veresegyházon a katolikus temetőben lévő 48-as honvédsírokra 1956-ban tettek új táblát a sírok rendbetételekor. Ezen a táblán szerepel az 1956-os évszám! Világos beszéd, a gesztus tömören fejezi ki 1848 és 1956 összefüggését.

A 48-as tárgyak gyűjtése, elrejtése a forradalom és szabadságharc leverése után fokozódott. A történések, csaták elbeszélése, a nevezetes helyek megjelölése, névvel illetése tovább folyt. Csomádon még ma is tudják, hol van az Ágyúrét, ahol 1849 áprilisában a honvéd tüzérség táborozott.

A kultusz eleven tárgyai és hordozói, akik a legnagyobb mértékben hozzájárulhattak és hozzájárultak a 48-as magyar egyetemes nemzeti emlék fennmaradásához, a gödöllői járás 48-as honvédkatonái és hozzátartozói voltak. Neveiket az úgynevezett Haynau-féle iratok őrzik. Haynau rendeletére a magyar honvédalakulatok minden egyes katonáját össze kellett írni 1849–1850-ben. Az összeírást a legalsó közigazgatási szint, a községbírói szervezet végezte és jelentette.

A gödöllői járásból 20 község jelentését ismerjük összesen, 349 honvéd adatait. Ha ehhez hozzávesszük Török Ignác tábormokot, aradi vértanút, akkor azt mondhatjuk, hogy 350 honvéd-katonát adott ez a vidék a szabadságharcnak. Ezek nagyobb része visszajött 1849 decemberéig. Többen hősi halált haltak vagy elbujdostak.

Rendfokozat szerint 1 tábormok, 2 főhadnagy, 4 főágyusz, 6 őrmester, 10 tizedes, 317 közhonvéd, közhívész, 2 csizmadia, 4 kocsis, 3 tisztiszolga. Vallás szerint 249 katolikus, 62 református, 34 evangélikus, 1 izraelita, 3 ismeretlen. Foglalkozás szerint 150 földműves (telkes), 45 zsellér, 61 szolga, béres, cseléd, 24 iparoslegény, 4 polgár, 3 papnövendék, 4 tanuló, 3 napszámos, 2 kocsis, 1 pásztor, 1 hajóslegény, 1 muzsikus, 50 ismeretlen.

A hazatértek közül elbocsátó levele volt 104-nek, nem volt 222-nek és 23 esetben ezt nem lehetett megállapítani. Komáromból 17-en, Aradról 8-an, Világosról 3-an, Bécsből, Szegedről, Budáról, Debrecenből, Makóról egy-egy tért vissza.

Nemzetiségre nézve nem volt kivétel, vidékünk szlovák népessége is részt vett a szabadságharcban. Két cigány (újmagyar) vonult be a honvédséghez, ebből az egyik ott is zenész volt, a másik közhonvéd. Egy izraelita (zsidó) is bevonult, nem jellemző rájuk a fegyverforgatás. Aszódon 1851-ben 330, Domonyban 188, Pécelen 230 zsidó lakott.

A Haynau-féle kérdőpontok közül az egyik legfigyelemreméltóbb az, amelyik a honvéd "régebbi erkölcsi magaviseletét" firtatja. A legtöbb esetben a községbíró és a jegyző erre azt válaszolta, hogy „jó”. Vagyis a majdnem kétszáz ezer fős honvédség korábbi erkölcsi magaviselete kifejezetten jónak volt mondható. A ritkán kifogásolt magatartás az izákoság, a garázdaság, a kicsapongás volt, csupa-csupa "vidéki", megszokott elhajlások.

Ez a közel 350 ember a szabadságharc vérbefojtása után visszatért a falujába, a családjához, beilleszkedett a társadalomba. A megtorlás és elfojtás időszakában sem volt lebecsülendő, hogy szembe jött veled egy volt honvédhuszár a turai főutcán, és kezet lehetett vele fogni, beszélgetni lehetett vele.

A nép-nemzet megtartotta tiszteletében hőseit. Ezekből a hősök közül még a győztes hatalom sem akart „ellenforradalmárt”, „népellenséget”, netán fasisztát csinálni, mint 1956. november 4-e után. A börtönök megteltek, az osztrák hadseregbe kényszersorozódottak a volt honvédek és folyt a kivégzés, de nem jutott eszébe a győztes hatalomnak, hogy becstelenség bélyegét süsse a honvédekre, rokonaikra, özvegyeikre és árváikra. Nem jutott eszébe, hogy szándékosan jeltelen sírokba, hasrafektetéssel meggyalázva, összedrótozott kezekkel földeljék el a haza legjobb fiait, mint 1956–1957-ben.

A kiegyezés, a feloldás, ha akarom, a megbocsátás, az elismerés nem váratott sokat magára, 1867-ben megtörtént, a szabadságharc után 18 évre rá. A 48-as kultusz, ha mérsékelten is, de szabadon utjára indulhatott. Létrejöttek a Honvéd Egyletek és a honvéd menházak. 48 romantikája virágba borult, behatolt a népművészetbe, a sajtóba. Sorra jelentek meg, olykor külföldön, a visszaemlékezések. Kossuthot meg lehetett látogatni Turinban 100 fős küldöttségnek. Halála után már szobrokat is lehetett állítani Kossuthnak, ezek közül az elsők között van a péceli Kossuth-szobor. És még mindig az egykori győző, I. Ferenc József ült a trónon. A császári oldalon harcoló, egyébként hősi halált halt Hentzi tábornok, Budavár védőjének lovasszobra körül 1886-ban véres összecsapás dúlt, 1899-ben el is kellett vinni a szobrot a budavári Szent György térről. A nemzet erejéből tellett arra, hogy 48 kultusza virágozzék.

1956 után a kiegyezés nem történt meg, mindmostanáig várta magára. Az a sunyi kezelése a 56-os forradalomnak és szabadságharcnak, amit az úgynevezett rend-

szerváltás, 1990 óta véghezvisznek hivatalosan és alattomban, nem nevezhető kiegyezésnek, feloldásnak, történelmi igazságtételnek.

Nyilvánvaló, hogy minden magyar tavaszon legalább szembe kell néznünk önmagunkkal, 1848. március 15-e óta ez el nem mulasztható addig, amíg lesz magyar tavasz és tavasszal lesznek még magyarok. 48 számtalan üzenete közül most csak egyet-kettőt említenék meg. Az első, hogy a jeles történelmi hagyományápolás a nemzetnek létfontosságú. A második, hogy mindent, legelsősorban a nemes hagyományt a lehető leghamarabb, a helyére kell tenni, értékének megfelelően be kell kapcsolni a nemzet életébe, kultúrájába, ünnepei sorába, az oktatás-nevelés során a nemzethű ifjúság felnevelésébe.

Ha innen nézzük a dolgot, akkor 1848 és 1956 tekintetében is rengeteg elvégzetlen dolgunk van még.

A volt gödöllői járás 48-as honvédeinek névsora és adatai itt jelennek meg először nyomtatásban. Az összeírás a Pest Megyei Levéltár IV. 106-b. Haynau-féle megyei közigazgatási iratok V. kútfő. Váci járás jelzet alatt található.

Név	Vallás	Polgári állás	Önként	Sors-húzás	Bevonulás ideje	Hazatérés ideje	Van-e elbocsátó levele	Katonai rangja	Régebbi erkölcsi magaviselete	Megjegyzés
-----	--------	---------------	--------	------------	-----------------	-----------------	------------------------	----------------	-------------------------------	------------

15. Valkó

1.	Bene Mihály	kat.	földműves	pénzért	1848. máj. 16.	1849. szept. 30.	van	közvitéz	jó	
2.	Bene Ferenc	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	december	nincs	közvitéz	jó	
3.	Juhász Antal	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. aug.	nincs	közvitéz	jó	
4.	Hegedűs Antal	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. okt. 10.	van	közvitéz	jó	
5.	Sipos István	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. okt. 5.	van	káplár	jó	
6.	Sipos József	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. aug.	nincs	káplár	jó	
7.	Balog András	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. okt. 5.	van	közvitéz	jó	
8.	Hasznosi Gábor	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. aug.	nincs	közvitéz	jó	
9.	Kolcsa Mihály	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. okt. 5.	van	közvitéz	jó	
10.	Cséki János	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. okt. 5.	van	közvitéz	jó	
11.	Cseki Miklós	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. aug.	nincs	közvitéz	jó	
12.	Nagy Ferenc	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. aug.	nincs	közvitéz	jó	
13.	Gelybo János	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1848. dec.	nincs	közvitéz	jó	
14.	Pintér András	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. máj.	nincs	közvitéz	jó	beteg
15.	Varga András	kat.	földműves	pénzért	1848. szept. 18.	1849. aug.	nincs	közvitéz	jó	